

Ганна Холод, канд. філол. наук, проф.

ORSID ID: 0000-0002-2479-9721

e-mail: annakholod@ukr.net

Навчально-науковий інститут психології та соціальних наук
Міжрегіональної академії управління персоналом, Київ, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ОБРАЗНОЇ СИСТЕМИ КОМЕДІЇ ЛЮБОВІ ЯНОВСЬКОЇ "НА МИЛАНКИ"

Метою статті було з'ясування особливостей образної комедії Любові Яновської "На Миланки". Моделюючи образ Марусі, Любов Яновська використала максимальну кількість засобів (83%), приділивши увагу презентації емоційного стану дівчини. Менше засобів характеротворення (67%) було використано для створення образу козака Максима загалом й оприявлення його емоційних станів зокрема. Найменшу кількість (33%) засобів характеротворення використано для моделювання образу Івана, що зумовлено, на нашу думку, субсидіарністю його образу. У висновках зазначено, що в комедії Любові Яновської "На Миланки" образна система детермінована лейтмотивом історичної пам'яті, збереження українських традицій. Найбільшу кількість засобів характеротворення використано для моделювання образу Марусі, зокрема її внутрішнього стану, що зумовлено глибокою обізнаністю письменниці щодо специфіки жіночого світу, а також викликами (загроза жіночому щастю, поступове зникнення історичної пам'яті про славне минуле українського народу), які виникають перед представницею молодого покоління – продовжувачкою справи батька в збереженні народних традицій.

Ключові слова: лейтмотив, образна система, засоби характеротворення, персонаж.

Вступ

Дослідженню творчості Любові Яновської приділяли увагу такі науковці, як Ю. Ковалів, І. Приймак, Л. Семененко, А. Колесник тощо. Переважно вчені досліджували деякі прозові твори письменниці (Ковалів, 2019), з'ясовували особливості її ідейно-естетичних позицій (Приймак, б. д.), розкривали концепти мистецтва й митця (Семененко, б. д.), натуралістичні ознаки деяких прозових творів Любові Яновської (Колесник, б. д.),

однак ґрунтовному аналізу комедії Любові Яновської "На Миланки" поки що не було приділено уваги науковців. З огляду на це мета нашої статті – з'ясувати особливості образної комедії Любові Яновської "На Миланки".

Об'єкт дослідження – комедія Любові Яновської "На Миланки".

Предмет дослідження – особливості образної системи комедії Любові Яновської "На Миланки".

Методи дослідження – описовий метод, метод аналізу, метод синтезу, біографічний метод.

Результати

У передмові до комедії "На Миланки", у якій презентовано фрагмент із життя родини козака Максима перед новорічним святом, Любов Яновська детально описує святкування вечора перед Новим роком – звичай "народного маскараду та лицедії" (Яновська, б. д., с. 115). Така увага письменниці до вищезазначеного свята, на нашу думку, не є випадковою з огляду на те, що вона "походила з родини, у якій шанувалися народні традиції" (Приймак, б. д., с. 59). Констатацією факту його поступового зникання авторка оприявнює проблему збереження українських традицій та історичної пам'яті. Цьому негативному процесові намагається опиратися заможний козак Максим – головний персонаж твору, оселя якого є осередком концентрації історичної пам'яті про колишню козацьку славу. Місце розташування хати Максима, зазначене в ремарці ("Дієть ся під Лубнями, на Войнісі (Солониці, тобто тому урочищі, де били ся Поляки з Наливайком) у хаті Максима" (Яновська, б. д., с. 116)), пощерблена козацька шабля діда, який воював за Наливайка, українські історичні пісні, що лунали в хаті головного персонажа, – усе було просякнуто енергетикою славної минувшини. Саме її та шанобливе ставлення до українських звичаїв, які містили генетичний код народу ("Як то можно не пустити Миланки? Хиба її вигдавав один чоловік? Хиба вона не склала ся у ті давні часи, коли ми розуміли ся, як діти однієї неньки, коли ми спочували один одному, як рідні брати? Коли в нас була не тільки одна віра, але й одні надії, одні бажання, одно

спільне життя" (Яновська, б. д., с. 122)), прагнув зберегти старий козак, відповідно виховуючи свою доньку Марусю й прискіпливо ставлячись до відбору наречених з урахуванням особливостей їхнього роду, зокрема дотримуючись критерію збереження українських традицій ("Попсували ся вони всі, понівечили ся, від свого відчахнули ся, до чужого не пристали, – коливають ся наче та билина з порушеним корінням" (Яновська, б. д., с. 123)).

Маркером поступового зникнення історичної пам'яті є деякі представники молоді, зокрема Марусина подруга Санька, образ якої контрастує з образом Максимової доньки. Нетиповий для українців антропонім дівчини, ігнорування нею українських традицій (залишила перед Новим роком сміття в хаті – "А я, їй же Богу, не схотіла і попелу виносити, склала під припічок, хай мати завтра винесуть..." (Яновська, б. д., с. 117)), зневажливе ставлення до старших, спів російських пісень, захоплення іноземним танцем окреслює проблему розриву поколінь, що загрожує зникненню українського коріння. Саме тому козак Максим намагається виховувати Марусю в дусі давніх українських традицій, не тільки навчаючи правильно святкувати й готуватися до свята, а й ретельно стежачи за одягом дочки ("Хай Бог милує! Батько ненавидить, коли дівчата покривають платком голови"; "Я звикла до запасок та до плахти. Я-б, здаєть ся, і заплутала ся у спідниці" (Яновська, б. д., с. 117)), зміна якого символізує відмову від своєї самості, характеризує поведінку Саньки як негативну, даючи їй відповідні оцінки за допомогою градації ("Прийшла, нагидила, насмітила..." (Яновська, б. д., с. 120)) і парцельованих речень ("Кручена! Листопадна!" (Яновська, б. д., с. 120)), презентованими епітетами з негативною семантикою.

Розв'язка комедії, зокрема благословення на шлюб Марусі й сироти Івана – нащадка козака Запорожця, який, незважаючи на свій молодий вік, дотримувався українських традицій і шанував українську пісню ("Думи та пісні ці пройняли моє серце наскрізь, вони запекли ся в йому і я поки живий не забуду їх..." (Яновська, б. д., с. 129)), любов до якої прищепив кобзар Трохим, і куплет історичної пісні, що утверджує вічність

козацької слави, дають надію на збереження історичної пам'яті. Зазначимо, що особливістю цього твору Любові Яновської є багаторазова інкрустація пісень, що, на нашу думку, зумовлено любов'ю письменниці до виконання пісень, оскільки, як зазначив Ю. Ковалів, "принц Ольденбурзький, відвідавши Полтавський інститут шляхетних панянок, запропонував обдарованій неабияким голосом студентці стипендію для навчання в будь-якій консерваторії світу" (Яновська, б. д., с. 73).

Із початку твору в монолозі Марусі було оприявлено драматичний елемент, зумовлений зовнішніми обставинами, що спровокували появу в душі дівчини внутрішнього конфлікту (кохання до хлопця Івана – заборона батька зустрічатися з ним через відсутність інформації про родовід хлопця ("Силувати замуж я тебе не стану ні за кого, але не віддам і за Івана. Що воно таке? Звідкіль Господь приніс його на наше село? Коли з доброго коріння, як наприклад Костенко, та вдасться погане насіння, то чи можна-ж сподіватись, щоб якийсь поводитар-приблуда та став для мене підходящим зятем? Чи він зрозуміє мене старого, чи схоче поважати те, що для мене миліше над усе? Чи я певен буду, що унуки мої не стрибати-муть отієї польки, не скидати-муться на тих перевертнів-городянок?" (Яновська, б. д., с. 123))). Шанобливе ставлення до волі батька, який опікувався Марусею після смерті матері, спонукало дівчину замислитися про відмову від кохання, що одразу надало твору драматичної тональності, яку впродовж розгортання подій підвищує періодична активізація мотиву історичної пам'яті й проблеми її збереження. Деякі комічні елементи з'являються наприкінці твору й пов'язані з лицедійством на "Миланку" (Яновська, б. д., с. 122), зокрема й із перевдяганням хлопця в жіночий одяг для відповідної візуалізації образу Миланки, за яку борються дід (Старий рік) і москаль (Новий рік), а також імпровізаційним моделюванням комічних ситуацій.

Любов Яновська в комедії використовує різноманітні характеротворчі засоби для повного моделювання образів тих персонажів, які є охоронцями українських традицій та історичної пам'яті. Перелік засобів характеротворення представлено в табл. 1.

**Засоби характеротворення персонажів,
які є охоронцями українських традицій та історичної пам'яті**

Засіб	Козак Максим	Маруся	Іван
Монолог		+	
Характеристика свого негативного емоційного стану, що контрастує із загальною атмосферою свята		"Людям свято, людям радість, а мене туга обгортає... серце щемить!..." (Яновська, б. д., с. 116). "А як мені сумно..." (Яновська, б. д., с. 116)	
Емоційні паузи, унаочнені апоіопезою	"ТЬфу!.. Польки..." (Яновська, б. д., с. 121)	"та нема тебе... нема і не буде!..." (Яновська, б. д., с. 116)	
Сумна українська пісня для увиразнення емоційного стану, зумовленого внутрішнім конфліктом і втратою матері		"Та пливи, пливи, селезеньку, Тихо по воді" (Яновська, б. д., с. 116)	
Характеристика емоційного стану іншим персонажем	"Йди, йди швидче, бо батько сьогодні, сказано, сердиті" (Яновська, б. д., с. 121)	"Ось бач, ти вже й почервоніла!" (Яновська, б. д., с. 123)	

Засіб	Козак Максим	Маруся	Іван
Самохарактеристика	"Не казав я ніколи нічого на вітер і не казатиму" (Яновська, б. д., с. 121)		
Опосередкована характеристика від персонажа-антипода (Санька)		"Зразу видно, що Максимова дочка: все замічає та примічас..." (Яновська, б. д., с. 117]	"Що він мені увірив ся, що він мені упік ся, так і сказать не можу. Торік пошила була собі спідницю з пальмастрономіями, він, анахтемський, як нацькував собак, так і обнесли всі пальмастрономи" (Яновська, б. д., с. 117)
Емоційна реакція, яку зафіксовано в ремарці	"Стурбований" (Яновська, б. д., с. 126) (коли почув пісню). "З докором" (Яновська, б. д., с. 127) (на адресу кобзаря, який не співав пісні). "Стурбовано" (Яновська, б. д., с. 128) (коли почав давню пісню). "Дуже стурбований" (Яновська, б. д., с. 129) (коли благословляв Івана й Марусю)	"сьміється опраляючи на собі стрічку". "Утирає сльози, встає" (Яновська, б. д., с. 123)	"стурбовано" (Яновська, б. д., с. 121) (коли Максим заборонив приходити до Марусі)

Засіб	Козак Максим	Маруся	Іван
Характеристика інших персонажів персонажами, зазначеними в таблиці	"Кручена! Листопадна!" (Яновська, б. д., с. 121) (про Саньку). "Але-ж не казав я, Іване, що віддам свою дочку, свою одиначку за якогось сироту- приблуду, що його селяни випхали на прошений хліб" (Яновська, б. д., с. 121–122) (про Івана). "Ач, вражий син!" (Яновська, б. д., с. 122) (про Семена)	"А й справді чудна та Санька з своєю полькою..." (Яновська, б. д., с. 121)	"А тепер я бачу, що ви не кращі за інших, що ті слова наші нанесені вітром, що вони не варті й спогаду... Прощайте! (Іде геть)" (Яновська, б. д., с. 121)
Атрибут старовини	Старовинна шабля, кобза, які зберігає Максим		
Учинки персонажів	Кепкує з російських пісень, які співає Санька. Забороняє Івану приходити до Марусі, здатний наважитися на радикальні засоби ("... то я й ціпок про тебе знайду" (Яновська, б. д., с. 121)). Шанобливо ставиться до стародавніх звичаїв	Шанобливо ставиться до свого батька, слухняно виконує його прохання	Наполегливо бореться за своє щастя з Марусею, відверто говорить те, що думає

Засіб	Козак Максим	Маруся	Іван
Побажання	"Хай йому легенько згадається за цю пісню" (Яновська, б. д., с. 127) (побажання Івану)		

Моделюючи образ Марусі, Любов Яновська використала максимальну кількість засобів (83 %), зазначених у таблиці, приділивши увагу презентації емоційного стану дівчини. Менше засобів характеротворення (67 %) було використано для створення образу козака Максима загалом й оприявлення його емоційних станів зокрема. Найменшу кількість (33 %) засобів характеротворення використано для моделювання образу Івана, що зумовлено, на нашу думку, субсидіарністю його образу.

Отже, у комедії Любові Яновської "На Миланки" образна система детермінована лейтмотивом історичної пам'яті, збереження українських традицій. Найбільшу кількість засобів характеротворення використано для моделювання образу Марусі, зокрема її внутрішнього стану, що зумовлено глибокою обізнаністю письменниці щодо специфіки жіночого світу, а також викликами (загроза жіночому щастю, поступове зникнення історичної пам'яті про славне минуле українського народу), які виникають перед представницею молодого покоління – продовжувачкою справи батька в збереженні народних традицій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

- Ковалів, Ю. (2019). Любов Яновська. *Слово і час*, 7, 73–76.
- Колесник, А. (б. д.). *Натуралістичні ознаки у творчості Любові Яновської*. <https://isg-journal.com/fileasxs/article/isjel/vol2/issue2/j.isjel.20230202.10.pdf>
- Приймак, І. (б. д.). *Формування ідейно-естетичних позицій Любові Яновської у зв'язку з літературно-мистецькими пошуками доби*. <https://dyvoslovo.com.ua/wp-content/uploads/2016/02/12-0711.pdf>
- Семененко, Л. (б. д.). *Концепт мистецтва та митця в повісті Любові Яновської "Таїна нашої приципси"*. <https://www.researchgate.net/publication/>

352266371_Koncept_mistectva_ta_mitca_v_povisti_Lubovi_Anovskoi_Tajna_nasoi_princesi/citations

Яновська, Л. (б. д.). *На Миланки*. https://shron1.chtyvo.org.ua/Yanovska_Liubov_Na_Mylanky.pdf

REFERENCES

Kolesnyk, A. (n. d.). Naturalistic features in the work of Lyubov Yanovska [in Ukrainian]. <https://isg-journal.com/filesxs/article/isjel/vol2/issue2/j.isjel.20230202.10.pdf>

Kovaliv, Yu. (2019) Lyubov Yanovska. *Slovo i chas*, 7, 73–76 [in Ukrainian].

Pryimak, I. (n. d.). The formation of ideological and aesthetic positions of Lyubov Yanovska in connection with literary and artistic searches of the time [in Ukrainian]. <https://dyvoslovo.com.ua/wp-content/uploads/2016/02/12-0711.pdf>

Semenenko, L. (n. d.). The concept of art and the artist in Lyubov Yanovska's story "The Secret of Our Princess" [in Ukrainian]. https://www.researchgate.net/publication/352266371_Koncept_mistectva_ta_mitca_v_povisti_Lubovi_Anovskoi_Tajna_nasoi_princesi/citations

Yanovska, L. (n. d.). On Milanka [in Ukrainian]. https://shron1.chtyvo.org.ua/Yanovska_Liubov_Na_Mylanky.pdf

Стаття надійшла до редколегії збірника: 17.09.24

Hanna Kholod, PhD (Philol.), Prof.

ORCID ID: 0000-0002-2479-9721

e-mail: annakholid@ukr.net

Educational and Scientific Institute of Psychology and Social Sciences
Interregional Academy of Personnel Management, Kyiv, Ukraine

FEATURES OF THE IMAGINARY SYSTEM OF COMEDY LYUBOVY YANOVSKAYA "ON MYLANKY"

The purpose of the article was to find out the features of Lyubov Yanovska's imaginative comedy "On Milanka".

In modelling the image of Marusa, Lyubov Yanovska used the maximum number of tools (83 %), paying attention to the presentation of the girl's emotional state. Fewer characterization tools (67 %) were used to create the image of the Cossack Maxim in general and to show his emotional states in particular. The smallest amount (33 %) of means of characterization was used to model the image of Ivan, which is caused, in our opinion, by the subsidiarity of his image.

The conclusions indicate that in Lyubov Yanovska's comedy "On Milanka" the figurative system is determined by the leitmotif of historical memory, the preservation of Ukrainian traditions. The largest number of characterization tools were used to model the image of Marusa, in particular her internal state, which is due to the writer's deep awareness of the specifics of the female world, as well as the

challenges (threat to women's happiness, gradual disappearance of the historical memory of the glorious past of the Ukrainian people) that arise before the representative of the younger generation – the continuation of the father's work in preserving folk traditions.

Keywords: *leitmotif, image system, means of characterization, character.*

Автор заявляє про відсутність конфлікту інтересів. Спонсори не брали участі в розробленні дослідження; у зборі, аналізі чи інтерпретації даних; у написанні рукопису; в рішенні про публікацію результатів.

The author declare no conflicts of interest. The funders had no role in the design of the study; in the collection, analyses or interpretation of data; in the writing of the manuscript; in the decision to publish the results.